

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 230 • Vychází 24. února 2023

Milé čtenářky, milí čtenáři,

ministr průmyslu Jozef Síkela chce z Česka vytvořit atomový ostrov uprostřed Evropy. 90 procent naší elektřiny by mělo být z tuzemských zdrojů, především pak velkých i malých reaktorů. Komunistické plány na jadernou elektrárny do každého kraje znovu ožívají. Strany vládní koalice se rozhodly aktualizovat své rok staré vládní prohlášení. Podle informací, ke kterým se dostali novináři, se již lídři pětikoalice měli shodnout na urychlení atomového programu České republiky a z nezávazného slibu chystání podkladů je tu rázem: „Učiníme rozhodnutí o dalších blocích ve stávajících jaderných lokalitách Temelín a Dukovany.“ Tedy volba, zda by měl v Dukovanech vyrůst ne jeden, ale rovnou dva nové reaktory a v jihočeském Temelíně by to mohly být také dva. Takové rozhodnutí by mohlo padnout dokonce již v nejbližších týdnech.

Plán orientovat se tak výraznou měrou na stavbu jaderných elektráren ovlivní negativně celou naši energetickou budoucnost. Namísto lepšího propojování se sousedními státy a evropských energetických řešení, u nichž lze s výhodou čerpat z výrazně vyšších větrných a slunečních potenciálů na sever či jihu kontinentu a ze vzájemné výpomoci, budeme budovat vlastní středoevropský energetický ostrov. Nutně s vysokými cenami elektřiny, v nichž budeme splácet drahé jaderné reaktory.

Otázka je, zda si vůbec tak velkou investici bude moci zadlužený státní rozpočet dovolit. Vždyť u plánovaného reaktoru v Dukovanech se reálná cena odhaduje nejméně na 250 miliard korun. A každá koruna vložená do jaderné energetiky bude chybět jinde – na snižování energetické spotřeby, na rozvoj obnovitelných zdrojů a jejich integraci do sítí, na podporu akumulace či na modernizaci přenosových a distribučních sítí, tedy opatření, které by naši energetiku konečně převedly do 21. století.

Nejde však jen o ekonomiku, již nyní zažíváme, jak omezená je kapacita veřejné správy připravovat legislativní a další podmínky pro zmíněnou transformaci naší energetiky, když prioritou je neustále jaderná energetika. Tento nepoměr se jen zvýrazní a naše pozice na chvostu evropských zemí s minimem obnovitelných zdrojů či vysokou energetickou náročností se stane neotřesitelnou. Bude-li se s odstavením uhelných elektráren čekat na zprovoznění prvního reaktoru, pak se vyhlížený konec spalování uhlí opravdu protáhne.

Provozování jaderné energetiky vyžaduje silný stát a jeho regulační mechanismy. Jedním z viditelných důsledků je příprava na zestátnění energetické firmy ČEZ, aby se umetla cesta veřejnému financování stavby nových reaktorů. Lze si představit i další legislativní zásahy, které budou konzervovat centralizovanou podobu energetiky, neboť drobní výrobci by mohli ubírat státnímu ČEZ na zisku. A vážně si někdo představuje, že by ČEZ snižoval vysoký výkon reaktorů v časech, kdy bude v síti přebytek elektřiny z fotovoltaiky a větrných elektráren?

Edvard Sequens

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Jaká by měla být nová energetická politika státu?.....	str. 5-6
Ptáček roku 2023.....	str. 12-13

Ministr Nekula rezignuje na ekologii v zemědělských dotacích

Vyčlenění alespoň tří procent orné půdy pro přírodu a biodiverzitu mělo být hlavní novou ekologickou podmínkou pro dotace ze Společné zemědělské politiky. Opatření mělo napomoci řešit alarmující úbytek biodiverzity, vyčerpání půdy a potřebu adaptovat krajinu na klimatické změny. Ministerstvo zemědělství však na střeďeční jednání vlády po netransparentní přípravě a na poslední chvíli předkládá ke schválení [nařízení](#), které zemědělcům umožní povinnost obejít. Ekologické organizace považují kroky ministerstva za neakceptovatelné.

Nařízení umožní, že zemědělec si nově bude moci tzv. “neprodukční” plochy (krajinné prvky, úhory atd.) čistě formálně vyčlenit z luk a pastvin místo z orné půdy, aniž by se v krajině cokoli fyzicky změnilo. Mnozí zemědělci tak v rámci vyčlenění těchto tří procent nebudou muset vytvořit žádné nové plochy na orné půdě. Právě ve zpestření rozsáhlých ploch orné půdy novými prvky byla hlavní naděje a smysl opatření. Již tak slabé ambice zemědělských dotací by schválením dostaly velkou ránu a sliby z programového prohlášení vlády o vyčlenění 10 % zemědělské plochy pro přírodu do roku 2030 by se rozplynuly.

Zemědělci navíc za plnění této podmínky získají peníze nejen v rámci základních plateb, ale i v rámci speciální environmentální platby, tzv. celofaremního ekoschématu, jehož cílem by mělo být významně zlepšit stav životního prostředí v zemědělské krajině. Stav životního prostředí se přitom nadále zhoršuje, ubývá např. polního ptactva, půda je stále více ohrožena erozí.

Podle ekologických organizací je skandální také netransparentní postup, kterým ministerstvo na poslední chvíli změnu prosadilo. Do mezirezortního připomínkového řízení v prosinci minulého roku ještě vložilo podobu nařízení, které vyčlenění ploch z luk a pastvin neumožňovalo. Vyhovělo až připomínkám zemědělských organizací, o takto zásadní změně však pak již veřejně neinformovalo a neumožnilo o ní diskuzi. Podle výroku ministerstva zemědělství o změně vědělo i ministerstvo životního prostředí, ale nepodařilo se mu dosáhnout významnějších úprav.

Změna nařízení umožní převést louky a pastviny na tzv. zelené úhory, což není nic jiného než travnatý porost, který se pouze nesmí hnojit, poséct či spásat. Samotnou možnost vyčlenit jako plochu pro přírodu zelené úhory přitom ministerstvo minulý rok umožnilo také až po tlaku zemědělců. Původně navrhovalo pouze tzv. nektarodárné kvetoucí úhory. Tyto změny tak umožnily hlavní ekologický prvek nových zemědělských dotací postupnými kroky významně rozmělnit.

Tato změna přitom není jediným oslabením ekologických ambic v posledních týdnech. Podobně netransparentně také ministerstvo rozhodlo o omezení povinnosti maximální velikosti monokultur na 10 ha na půdě ohrožené erozí. Oproti původním 4 % orné půdy se nyní bude vztahovat zhruba jen na 2,5 %. Omezení se naopak původně mělo od roku 2024 rozšířit na zhruba 16 % půdy.

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Tohle Žeru Hnutí DUHA, řekl: „Vlk se nažere a koza zůstane celá. Nic jiného tato změna provedená na poslední chvíli není. Plochy pro přírodu vzniknou na papíře, ale v krajině se v podstatě nic nezmění. Jsme postupem ministerstva zemědělství skutečně šokováni.“

Zkrátka přijdou nejen polní ptáci, včely nebo zajíci, ale také občané, kteří tyto dotace platí a kteří budou čím dál víc doplácet na to, že stát takto uhýbá z řešení, která kvůli klimatické změně i úbytku biodiverzity musíme udělat.”

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické, řekl: „Práce na nové zemědělské politice začaly už v polovině roku 2018. Měla přinést zlepšení environmentálního stavu zemědělské krajiny a právě do povinného vymezení neproduktivních ploch vkládaly ochranářské organizace velké naděje. Po 4 a půl letech jednání a schválení dokumentu v Bruselu předkládá Ministerstvo zemědělství ústupek, který ocení možná někteří zemědělci, ale k oživení orné půdy nepřispěje.“

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF Central and Eastern Europe, řekla: „Zdálo se, že co posvětila Evropská komise, už je dané a pro tuto chvíli neměnné. Ministerstvo zemědělství mluvilo o nutnosti naplnění ducha environmentálních opatření. Zdánlivě drobné úpravy předkládaného nařízení vlády však přináší významnou změnu a ducha opatření jednoznačně vykrádají. Zdá se, že se na polích ani v novém období Společné zemědělské politiky mnoho nových druhově pestrých prvků neobjeví.“

Tisková zpráva Hnutí DUHA, České společnosti ornitologické a WWF Central and Eastern Europe

Povede novela stavebního zákona k demokratickému a transparentnímu povolování staveb?

Výbory Poslanecké sněmovny právě projednávají novelu stavebního práva. Vládou předložená verze nepočítá s účastí veřejnosti při povolování staveb, které mají dopady na životní prostředí. Organizace Zelený kruh a Arnika vyzvaly poslance, aby schválili pozměňovací návrh, který veřejnosti účast v těchto řízeních umožní. Přestože uplynuly už skoro tři měsíce, žádný

z poslaneckých klubů zatím na otevřený dopis neodpověděl. Arnika a Zelený kruh proto vyzývají všechny občany, kterým záleží na občanském právu vyjádřit se k záměrům, které mohou ovlivnit životní prostředí či zásadně proměnit místo, kde žijí, aby psali poslancům.

„K otevřenému dopisu se připojilo už 140 spolků a další se stále přidávají. Neustále nám kvůli tomu do Arniky někdo volá nebo píše. Trápí to každého, komu záleží na životním prostředí, či se obává zásadních proměn místa, kde žije. Pokud poslanci tento návrh nepodpoří, půjdou proti svým vlastním voličům,“ upozorňuje Anna Vinklárková z organizace Arnika.

„Radovali jsme se, když jsme si v programovém prohlášení vlády přečetli, že vláda zavede u staveb jednotné environmentální povolení, které by zaručovalo nejen důslednou ochranu životního prostředí, ale

rovněž účast veřejnosti. Bohužel během projednávání došlo k takové úpravě návrhu zákona, že veřejnost vypadla. Vyzýváme proto poslance, aby tuto chybu napravili,” vysvětluje Petra Kolínská ze Zeleného kruhu.

Zásadních důvodů pro účast veřejnosti v povolování staveb je hned několik: Právo na příznivé životní prostředí je zaručeno Listinou základních práv a svobod a podle občanského zákoníku patří k základním právům každého

člověka. Veřejná kontrola a transparentnost rozhodování úřadů je nenahraditelným protikorupčním opatřením a prevencí před některými chybnými rozhodnutími úřadů. Tím, že se potenciální spory vyřeší už v procesu povolování staveb, předejdeme soudním sporům. Díky spolkům byly již v minulosti zachráněny před necitlivými stavebními záměry některé přírodní lokality nebo došlo k přepracování a zlepšení návrhů staveb. Spolky povolování staveb nezdržují – účast veřejnosti prostřednictvím spolků byla radikálně omezena před čtyřmi lety – ke zrychlení povolování staveb však nedošlo.

„Vyloučení veřejnosti z povolování staveb, které mají dopady na životní prostředí, způsobené schválením pozměňovacího návrhu Jaroslava Foldyny (tehdy ČSSD, dnes SPD) v roce 2017, nebylo odsouzeno jako protiústavní nejtěsnějším poměrem 8:7 soudců. Ani mezi ústavními soudci tedy nebyla jasná shoda, a přestože verdikt soudu je, že protiústavní tento zásah do práv veřejnosti nebyl, neznamená to, že nám nevzal naše práva. Žádáme proto poslance demokratických stran, aby tuto chybu napravili a práva občanům vrátili,” vysvětluje Anna Vinklárková.

„Piráti a STAN slíbili ve svém předvolebním programu, že se zasadí o obnovení práva veřejnosti vyjadřovat se ke stavbám, pokud mají dopad na životní prostředí. Další strany koalice se k tomu přihlásily v programovém prohlášení. Nyní se však setkáváme s mlčením nebo mlžením,” uvedla k tomu Petra Kolínská za Zelený kruh.

Nyní bude záležet nejen na potenciální politické shodě v rámci vládní koalice, ale také na hlasu každého poslance. O účast veřejnosti žádá Arnika a Zelený kruh také prostřednictvím otevřeného dopisu poslancům, který podpořilo již 140 spolků. Podporu účasti veřejnosti vyjádřil rovněž úřad ombudsmana. Návrhy novely stavebního zákona a zákonů souvisejících, jsou nyní projednávány ve výborech poslanecké sněmovny. Druhé čtení, kde budou poslanci diskutovat o pozměňovacích návrzích, proběhne pravděpodobně 7. března. Třetí čtení, kde se bude o návrzích hlasovat, bude čtrnáct dní poté.

Otevřený dopis: <https://arnika.org/novinky/otevreny-dopis-organizaci-k-ucasti-verejnosti>

Tisková zpráva kanceláře ombudsmana: <https://www.ochrance.cz/aktualne/2023-01-27-ombudsman-chce-vratit-spolky-do-hry/?fbclid=IwAR3ozJ2oE-MmHdtAzc47WdMcY6ks5zLkytOVNWliljwGrJllooxuYZYqUk>

Odkaz na záznam debaty: [Vy tu stavíte, my tu žijeme - debata o účasti veřejnosti](#)

Tisková zpráva Arniky a Zeleného kruhu

Jaká by měla být nová energetická politika státu?

Česká vláda by měla přistoupit k tvorbě energetické politiky státu, kterou má letos nastavit pomocí strategických dokumentů, zcela novým způsobem. Hlavní body návrhu dnes představili zástupci a zástupkyně ekologických organizací a iniciativy podnikatelů, vědců a aktivních občanů na tiskovém brífinku. Základem funkční energetické politiky by podle nich mělo být otevření trhu novým řešením a zajištění infrastruktury a kapacit pro rozvoj obnovitelných zdrojů, zajištění odklonu od uhlí a oživení uhelných regionů, zahrnutí všech sociálních skupin do spravedlivé transformace energetiky a založení energetické bezpečnosti na evropském rozměru bez fixování se na stavbu nových drahých a problematických jaderných reaktorů. Změna k lepšímu, iniciativa českých podnikatelů, vědců a aktivních občanů, zdůrazňuje, že jasnou moderní vizi energetiky založenou na obnovitelných zdrojích potřebuje pro svoji udržitelnost i česká podnikatelská sféra.

Ministerstvo průmyslu a obchodu již připravilo teze energetické koncepce, které mají v blízké době projednat lídři a lídryně vládní koalice. Ekologické organizace předsedům a předsedkyni stran odeslali [otevřený dopis](#), kde je vyzývají k tomu, aby strategické dokumenty reagovaly na hlavní problémy dneška a modernizovaly energetiku.

Účastníci brífinku také vyzvali k rychlému snížení závislosti na energetických dodávkách z Ruska a posílení energetické spolupráce v rámci Evropské unie a spřátelených

zemí. Tyto kroky by měly být založeny především na obnovitelných zdrojích energie a solidaritě napříč zeměmi EU.

Organizace rovněž zdůraznily nutnost řešení klimatické krize a splnění českého podílu na dosažení klimatických cílů, které vyplývají z Pařížské klimatické dohody. Tyto cíle se vztahují také na závazky přijaté evropskou legislativou, jako jsou Fit for 55 a REPower EU.

Nutné bude také řešit zásadní sociální dopady cenových výkyvů v energetice a strukturální energetickou chudobu. Tyto problémy by měly být vyřešeny spolu se snižováním energetické náročnosti budov a zvýšením jejich odolnosti proti výpadkům dodávek plynu, tepla nebo elektřiny. Zachování konkurenceschopnosti vyžaduje rychlejší zvyšování energetické efektivity, zejména v energeticky náročných odvětvích našeho průmyslu.

Organizace varovaly, že snaha vytvořit z jaderné energetiky dominantní zdroj výroby elektřiny pro Českou republiku by naopak odčerpala nemalé veřejné finance, které budou zapotřebí pro jiná, jimi popsaná řešení. Stavba nových jaderných reaktorů je z více důvodů problematická a příliš pomalá na to, aby přinesla potřebnou odpověď na energetickou i klimatickou krizi.

Ekologické organizace poukázaly na to, že transformace energetiky v České republice je jedinečnou příležitostí, kdy máme k dispozici největší množství externích finančních zdrojů v historii. Tyto zdroje by měly být vyčerpány do roku 2030, abychom mohli využít všech možností, které nám nabízejí.

Jiří Koželouh, vedoucí programu Klima, energetika a odpady Hnutí DUHA, říká: „*Fungující energetická politika pro ČR musí být založena na změně zažitých schémat, kdy se elektřina vyrábí v několika velkých*

elektrárnách a všichni ostatní ji odebírají a platí. Trh se musí otevřít inovacím, jako je sdílení čisté lokální elektřiny i novým drobným výrobcům - od obcí, přes malé firmy až po jednotlivé domácnosti. Stát by naopak měl zajistit dostatečnou kapacitu distribuční a přenosové soustavy a odstraňovat administrativní bariéry. A zároveň by měl zajistit, aby se energetické transformace mohli účastnit všichni. Tedy zejména zpřístupnit programy na zateplování domů a instalaci solárních panelů i nízkopříjmovým domácnostem a poskytnout jim energetické poradenství v terénu.”

Miriam Macurová, koordinátorka klimatické kampaně Greenpeace ČR, říká: „Ze současného vývoje je zřejmé, že přechod k novým energetickým systémům, postaveným na větším množství obnovitelných zdrojů je zásadní pro energetickou bezpečnost i řešení probíhající klimatické krize. Pro tuto tranzici je zásadní snižování závislosti na fosilních palivech a zvyšování koordinace energetické politiky v rámci propojeného evropského systému. Pro funkční klimaticko-energetickou koncepci ČR je nutné opustit koncepci energetiky založené na ostrovním provozu a posílit přeshraniční propojení a kapacity přenosové a distribuční soustavy. Táto flexibilita umožní do budoucna také minimalizovat náklady prostřednictvím dovozů levné elektřiny z OZE ze zahraničí.”

Kateřina Davidová, odbornice na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká: „Stávající strategické dokumenty České republiky nejsou už ani zdaleka aktuální. Neodpovídají nejnovějším vědeckým poznatkům o rychlém postupování klimatické krize, ani nereagují na novou ekonomickou a geopolitickou realitu. Letos máme šanci tento nedostatek napravit. Je ale potřeba komunikace nejen napříč ministerstvy, ale i zahrnutí občanské společnosti a dalších subjektů do tvorby těchto důležitých dokumentů.”

Edvard Sequens, vedoucí energetických projektů v organizaci Calla, říká: „Probíhající energetická a klimatická krize před nás kladou výzvu zásadně a rychle transformovat naši energetiku a odpoutat se z posledních míst žebříčků evropských zemí s minimem obnovitelných zdrojů či vysokou energetickou náročností. Rizikem pro budoucnost by naopak bylo budovat si malý jaderně-energetický ostrov uprostřed Evropy s nutně vysokými cenami elektřiny.”

Jaroslav Bican, koordinátor energetické kampaně Greenpeace ČR, říká: „V programovém prohlášení současné vlády se počítá s odklonem od uhlí do roku 2033. Ten je třeba zachovat i ve všech strategických dokumentech k energetické politice státu. Racionální odklon od uhlí zajistí mimo jiné snížení emisí skleníkových plynů i zlepšení kvality ovzduší, zvýší kapacitu pro připojování OZE a umožní využití externích finančních prostředků určených na tento proces. Uhelne elektrárny a doly jsou však také ve střednědobém a dlouhodobém výhledu ekonomicky nerentabilní. Útlum uhlí nebude jednoduchý a dotkne se uhelných regionů, jejich transformaci by ale mělo usnadnit velké množství finančních prostředků, které na ni mají přijít z evropských fondů.”

Gabriela Měsíková, manažerka Public Affairs Změny k lepšímu, říká: „To, že se svět posouvá směrem k udržitelným řešením, je dnes již realitou vývoje globální ekonomiky. Apelujeme na přijímání ambiciózních předpisů, které nás povedou k udržitelné budoucnosti. Pokud dnes zaváháme s implementací legislativních opatření, zítra se ocitneme v konkurenční nevýhodě oproti Spojeným státům, Číně a dalším světovým ekonomikám.”

Společná tisková zpráva organizací Greenpeace ČR, Centrum pro dopravu a energetiku, Calla, Hnutí DUHA, Klimatické koalice a Změny

Fotovoltaika v roce 2022 v Evropě prudce posílila

Fotovoltaika vyrobila v roce 2022 už 203 TWh (7,3 %) elektřiny v EU. Německo je největším výrobcem s 59 TWh (10 % mixu elektřiny), což představuje téměř dvojnásobek výroby elektřiny v EU, více než druhý největší výrobce Španělsko (33 TWh, 12 %). Nizozemsko má nejvyšší procentuální podíl výroby elektřiny ze slunečního záření na svém mixu elektřiny s 14 % (17 TWh), před Řeckem (6,6 TWh, 13 %) a Maďarskem (4,5 TWh, 13 %)

Absolutní nárůst výroby elektřiny ze slunečního záření v roce 2022 o 39 TWh (+24 %) byl téměř dvojnásobný oproti všem dosavadním rokům. To odráželo 25% nárůst kapacity ze 168 GW na 209 GW. Pokud jde o přírůstky solární kapacity v roce 2022, mezi prvních pět zemí se zařadilo Německo (7,9 GW), Španělsko (7,5 GW), Polsko (4,9 GW), Nizozemsko (4 GW) a Francie (2,7 GW). V Česku i přes slibný restart oboru nebude loňský růst vyšší než 0,2 GW.

Bez rekordní výroby solární energie ve výši 203 TWh by EU potřebovala k výrobě této elektřiny dovézt dalších 35 miliard metrů krychlových plynu. To odpovídá přibližně 25 % dovozu ruského plynu do EU v roce 2021. Solární energie poskytuje čistou energii, kterou lze rychle postavit a dodávat v místě spotřeby. Spolu s větrnou energií tak bude tvořit páteř energetického systému budoucího elektrického systému, protože do roku 2050 bude zajišťovat téměř 70 % celosvětové spotřeby elektřiny.

Celá zpráva analytické společnosti EMBER je k dispozici zde: <https://ember-climate.org/insights/research/european-electricity-review-2023/>

Edvard Sequens

EDF odhaduje navýšení ceny Hinkley Point na 882 miliard korun

Podle informací deníku Financial Times zveřejnila francouzská energetická společnost EDF ve zprávě pro akcionáře nový odhad nákladů na výstavbu jaderné elektrárny Hinkley Point C. Vzhledem k inflaci a zdražení materiálů i subdodávek se nový odhad na oba nové reaktory vyšplhal na 32,7 miliard liber (více než 882 miliard korun). Předchozí odhad ceny byl zveřejněn v květnu 2022 na úrovni 25 až 26 miliard liber v cenách roku 2015. Termín spuštění prvního bloku

elektrárny EDF nadále odhaduje na červen 2027. V době zahájení výstavby na konci roku 2019 byly náklady odhadovány na 19,6 až 20,6 miliard liber.

Uváděné částky vyjadřují takzvané „overnight costs“, tedy teoretickou cenu v případě, že by elektrárna byla postavena za jednu noc. Do částky tedy nejsou započítány úroky z úvěrů, které investor musí platit již během výstavby i později.

Podle EDF není pravděpodobné, že by čínská státní společnost CGN, která je partnerem projektu a podle smlouvy z roku 2016 má financovat třetinu investičních nákladů, souhlasila s navýšením částky v reakci na vyšší odhad nákladů. Prakticky celý nárůst nákladů tak bude muset finančně pokrýt EDF. Společnost přitom v loňském roce hospodařila se ztrátou 18 miliard eur, neboť kvůli nízké produkci francouzských jaderných elektráren musela nakupovat drahou elektřinu na trhu.

Jadernou elektrárnu Hinkley Point C se dvěma reaktory EPR staví společnost EDF na zakázku britské vlády. Podle smlouvy mezi EDF a britskou vládou má produkce elektrárny garantovanou cenu elektřiny na úrovni 92,5 libry/MWh po dobu 35 let. Částka je uvedena v cenách roku 2012, reálná cena bude záviset na vývoji inflace. Zveřejněný nárůst nákladů nemá na garantovanou cenu žádný vliv a zhoršuje tak ekonomickou bilanci projektu z pohledu investora.

Karel Polanecký pro Temelin.cz

Satelit v Mokré vyzkoušel salámovou metodu

Různé variace na tzv. salámovou metodu prosazování stavebních záměrů jsou mezi developery čím dál populárnější. Naposledy jsem se s ní v téměř krystalické podobě setkal v oznámení EIA k záměru s tajnosnubným názvem „ZTV Mokrá“. Pokud si se zkratkou nevíte rady, skrývá se pod ní stavební termín „základní technická vybavenost“. Investor tedy nechal posoudit v procesu EIA projekt obslužných komunikací a sítí, nikoli ale výstavbu jedeasedmdesáti nových domů na okraji osady Mokrá nedaleko Černé v Pošumaví. Netváří se sice úplně, že domy se ZTV nesouvisejí, ale proces EIA má posoudit právě pouze ZTV.

Investor i autor oznámení EIA se tradičně tváří, že staví domy pro rodinné bydlení, ačkoli každému musí

být jasné, že na Lipensku půjde o rekreační satelit. Plocha je účelově přilepená k Mokré, ovšem má být výrazně větší než samotná osada. Jako obvykle se záměr předkládá v jediné variantě a s dovětkem, že je plně v souladu s regulačním i územním plánem. Což však není tak docela pravda, neboť regulační plán č. 5 obce Černá v Pošumaví se stal předmětem dosud neukončeného přezkumného řízení na krajském úřadu Jihočeského kraje. Důvodem zahájení přezkumného řízení byl jeho pravděpodobný rozpor s územním plánem obce Černá v Pošumaví.

Samotné oznámení samozřejmě na mnoha stranách textu uklidňuje čtenáře, že vliv nového satelitu na životní prostředí a lidské zdraví bude minimální nebo únosný, často ovšem tato tvrzení nijak nedokládá. Například vyhodnocení ekonomických a sociálních vlivů záměru v oznámení operuje s vágním a z velké části nepravdivým konstatováním, že „dojde ke zlepšení podmínek obyvatel, rozvoji venkovské zástavby a uspokojení rostoucí poptávky po bydlení.“ K tomu však nový, rozsáhlý rekreační satelit v dosud řídké zastavěné krajině nepřispěje ani náznakem.

Záměr bagatelizuje vliv nového satelitu na blízké prvky ÚSES, migrující živočichy, krajinný ráz, kvalitu vody v Lipně, těsně sousedící CHKO Šumava, od jejíž hranice jej dělí 20 metrů, i zvláště chráněné druhy. Biologické hodnocení, které nechal investor zpracovat, neobsahuje metodiku, samo sobě protiřečí a jeho autorce se podařilo objevit pouze dva druhy bezobratlých živočichů.

Záměr ignoruje Územní studii krajiny Jihočeského kraje, která byla krajským úřadem pořízena a schválena v roce 2021 a s novou zástavbou absolutně nekoresponduje. Z podmínek uvedených ve studii pro oblast kolem Lipna vyjímáme zejména tuto: *„Rekreační a volnočasové aktivity a s nimi spojenou zástavbu soustředit především do okolí levého břehu vodní nádrže Lipno při respektování stávajících prvků volné krajiny. Důraz klást především na nepobytové rekreační aktivity bez areálových zařízení a staveb s negativními vlivy na přírodu a krajinu... Tyto podmínky byly stanoveny z důvodu ochrany krajiny v okolí vodní nádrže Lipno před expanzí výstavby velkoplošných rekreačních areálů. Současně je akcentována ochrana krajiny a charakteru zástavby důrazem na využívání stávajících objektů, čímž se vytváří podmínky pro snížení rizika rozrůstání sídel do krajiny novou výstavbou.“*

Calla proto ve svých připomínkách navrhla, aby byl záměr dále posuzován podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. V dokumentaci EIA jsme žádali posoudit nejen „ZTV“, ale také výstavbu domů, s nimiž tvoří ZTV logický celek a bez nichž postrádá smysl. Dále je zapotřebí vypracovat nové biologické hodnocení nebo se vyrovnat se zmíněnou územní studií. Důkladné posouzení vlivů na životní prostředí by podle našeho názoru muselo vést k zamítnutí záměru.

V polovině února rozhodl jihočeský krajský úřad, že záměr může mít významný vliv na životní prostředí a projde celým procesem EIA. Navíc dal investorovi k dokumentaci EIA několik důležitých podmínek. Požaduje vypracovat variantní řešení záměru s nižší kapacitou, dopracovat hodnocení vlivů na přírodu a krajinu nebo prověřit kapacitu a efektivnost čištění odpadních vod. Hlavně má být však záměr posouzen jako celek, takže nejen ZTV, ale také výstavbu a provoz nových domů. Procesu EIA se chceme i nadále účastnit a spolu s dalšími spolky hájit zájmy přírody i místních obyvatel, kteří nejsou z nového rekreačního satelitu v sousedství zrovna nadšení. Obojí samozřejmě platí nejen v Mokré.

Jiří Řehounek

Miliarda v kanálu

Miloš Zeman končí v české politice, aniž by se mu cokoli podstatného podařilo prosadit. Přičemž mezi důležité věci pochopitelně nepočítám urážení oponentů, znevažování zákonů a institucí ani setrvalé znečišťování atmosféry ve společnosti. Jeden z jeho největších politických snů, kanál Dunaj – Odra – Labe, definitivně zařizla vláda Petra Fialy a splnila tak jeden ze svých předvolebních slibů. Na první pohled se tedy zdá, že betonový mejdan skončil ještě dříve, než stačil pořádně začít. Zdání ale často klame. Než

k onomu vládnímu rozhodnutí došlo, utopili jsme v kanálu asi miliony z veřejných rozpočtů. Podle některých zdrojů až miliardu, neboť záleží na tom, co přesně do projektu počítáte. Lépe však odepsat miliardu za různé „studie“, než utratit za nesmyslný projekt další stovky miliard a zmrzačit říční krajinu v polovině republiky.

Takže máme volat sláva a tři dny se radovat? Ne tak docela. Kanál nám po sobě zanechal několik pohrobků, již stále hrozí poškozením cenných přírodních oblastí, pumpnutím státní kasy nebo obojím. Patří k nim jez (původně dva) na dolním Labi, který mimo jiné ohrožuje „naturová“ stanoviště na náplavech řeky. Ministerstvo dopravy nyní operuje se studií podpořenou grantem Technologické agentury ČR, z níž údajně vyplývá, že ohrožená společenstva lze kompenzovat jinde. Po požáru v Českém Švýcarsku byl navíc odvolán jeho ředitel Pavel Benda, jehož rozhodnutí plány rejdařů naposledy zhatilo. A do třetice se stal náměstkem děčínského primátora lobbista Jan Skalický, bývalý šéf Ředitelství vodních cest (ŘVC), který rovnou požaduje návrat k původnímu projektu dvou jezů.

Konec kanálu Dunaj – Odra – Labe přežil také projekt splavnění Labe do Pardubic, kterému měly být obětovány cenné Slavíkovy ostrovy u Přelouče. Po čtvrtstoletí neúspěšných snah se naštěstí zdá, že ŘVC začalo chystat trasu kanálu mimo toto cenné území. Stále se mluví také o splavňování Odry, nově nikoli do Ostravy, ale „jen“ do Bohumína. Tomu stojí v cestě mimo jiné i přírodní památka Hraniční meandry Odry a také převážně negativní postoj místních politiků. Jihočeským pohrobkem rejdařského mejdanu pak je projekt rekreačního splavnění Vltavy, jehož ekonomická návratnost je též ve hvězdách. Dnes můžete na malém plavidle proplout do Prahy nebo do Hamburku, větší lodě však musí počkat na lodní zdvihadla Orlík a Slapy, která jsou zatím na mapě projektů ŘVC vyznačená červenou barvou, tedy jako plánované stavby (<https://www.rvccr.cz/>).

Ve většině zmiňovaných případů přitom visí ve vzduchu dosud nezodpovězená otázka, kdo vlastně další kanály potřebuje a co nebo kdo se bude po nových vodních cestách vozit. Veřejná diskuse se redukovala na překřikování o tom, za jakých podmínek by bylo možné různé kanály, jezy a přístavy postavit, aby je rozdýchaly okolní obce a zlý „Brusel“ nám nedal pokutu za likvidaci naturových lokalit. Hlavně bychom však měli řešit, k čemu nám ty všelijaké vodní stavby vlastně budou. Nestanou se jenom hladovou zdí pro stavební firmy a všelijaké autory studií o studiích? Nepůjde o poněkud drahou hračkou pro rejdařské firmy, pořízenou ovšem ze státních peněz? A bude pro krásné nové betonové vany dostatek vody? Všichni si ještě pamatujeme sucho v létě roku 2018, kde se dala většina labského dna v Ústí nad Labem přejít suchou nohou.

Zemanův kanál má však ještě jednu souvislost, na kterou bychom pro samé oslavy neměli zapomínat. Obce a kraje slaví zejména odblokování pozemků, které byly dosud pro vodní stavby rezervované v územních plánech. Bylo by příliš optimistické tvrdit, že všechny pozemky budou využity ku prospěchu občanů a v souladu s ochranou přírody. Proto bychom měli bedlivě sledovat, jaké projekty se začnou v koridoru určeném pro kanál chystat, zda nepoškodí životní prostředí, krajinný ráz nebo cenné přírodní lokality.

Jiří Řehounek

Kácení v parku Dukelská na etapy

V dobré paměti máme spor o stromy, které v loňské roce musely ustoupit rekonstrukci parku na Dukelské v Českých Budějovicích. Podkladem byl dendrologický průzkum. Pro mne osobně bylo velmi nemilým překvapením, když Město v srpnu požádalo a následně mu Magistrát povolil pokácení dalších tří - lípy o obvodu 220 cm ve výšce 130 cm nad zemí a dvou javorů (180 a 110 cm). Hodně mi to nabouralo důvěru ve všechny, kdo se tím dendrologickým posudkem a "velmi pečlivým výběrem" zaklínali. Zvláště, když se pak člověk v odůvodnění povolení kácet dočte: *"ke zhoršení dřevin v parku v průběhu úprav nedošlo, stav dřevin byl zřejmě již delší dobu a kácení by bylo správním orgánem řešeno bez ohledu na záměr. Kácení před vlastní stavbou (revitalizací) bylo co nejvíce minimalizováno a vybrány kolizní případy s ohledem na obtížné přijetí záměru veřejností."* To není zrovna poctivý přístup k lidem, kteří se do debaty o podobě parku zapojili, když Město počítalo s tím, že se po zahájení stavby budou kácet další.

Edvard Sequens

Pták roku 2023: polák velký

Polák velký je středně velká potápivá kachna. Pozorovat ho můžeme na vodních plochách, především rybnících. Ovšem čím dál méně. Z naší dříve nejpočetnější kachny se stal ohrožený druh. Za posledních třicet let jsme přišli o třetinu české populace poláků. Důvodem je intenzivní rybníkářství s nadměrnou rybní obsádkou, úbytek příbřežní vegetace a zarůstání břehů a ostrůvků dřevinami. Problematické je střílení ptáků, kteří jsou v ČR dosud na seznamu lovné zvěře. Česká společnost ornitologická (ČSO) vyhláší ptákem roku 2023 poláka velkého. Na pomyslném

trůnu vystřídá zvonka zeleného. Udělením titulu polákovi velkému chtějí ornitologové upozornit na neutěšený stav naší rybníční krajiny a na to, že polák v ČR stále patří mezi lovné druhy, a to i přesto, že je celosvětově ohrožený. Nicméně dobrou zprávou nejen pro poláka je celounijní zákaz olověných broků na mokřadech, který vešel v platnost ve středu 15. února. Na otravu olověných broků na mokřadech

každoročně hynulo milion ptáků. To se nyní má změnit.

Udělením čestného titulu ornitologové již od roku 1992 upozorňují na zajímavé ptačí druhy a vybízejí veřejnost k jejich sledování a praktické ochraně. Zvolený ptačí druh zároveň reprezentuje problematiku, která se týká široké skupiny opeřenců. „Polák velký je vrubozobý pták, který k životu potřebuje rozmanité mokřady s ostrůvky a rákosinami. Takových je ale v Česku už jen minimum. Polák proto hnízdí na rybnících, kde se ale potýká s problémy. Kromě neutěšeného stavu rybniční krajiny musí od září do listopadu

čelit lovcům. Ačkoliv je polák od roku 2015 celosvětově [ohroženým druhem](#), v Česku stále patří mezi [lovnou zvěř](#), což je nepřijatelné. V letošním roce budeme usilovat o vyjmutí poláka ze seznamu lovných druhů,“ předesílá Vermouzek.

Polák velký nicméně začíná „svůj“ rok velkým úspěchem. „Ve středu 15. února vstoupilo v platnost nařízení Evropské unie, podle kterého se již [na mokřadech nesmí k lovu používat olověné broky](#). Milion vodních ptáků v Evropě každoročně hynulo na otravu olovem poté, co při sběru potravy spolykali olověné broky. To se nyní změní. Zákaz olova na mokřadech je završení více než dvacetiletého společného úsilí BirdLife Europe a partnerů v jednotlivých zemích a také skvělý začátek roku poláka velkého. Věřím, že další ochranná úspěchy budou následovat,“ říká Vermouzek.

Poláky velké u nás lze pozorovat celoročně, na jaře ale ve vyšších počtech než v zimě. „Polák velký je naší druhou nejpočetnější kachnou, za kachnou divokou. Každoročně u nás hnízdí 7 tisíc až 14 tisíc párů poláků velkých. Zimu v Česku tráví kolem tří tisíc jedinců,“ popisuje Vermouzek. Zrzavá hlava a krk, které kontrastují se světlým tělem, a nápadné, červenohnědé oči jsou hlavními znaky samce poláka velkého. „U tohoto druhu je výrazný pohlavní dimorfismus, tedy kačer je zbarvený jinak než kachna. Aby samice neupozorňovala na hnízdo, v jejím šatu převládají různé odstíny hnědé a stejnou barvu má i oko,“ popisuje Vermouzek.

Ještě na začátku 20. století byl polák velký u nás vzácný. Postupně se ale jeho stavy začaly zvyšovat. „Polákům velkým v polovině 20. století vyhovoval tehdejší systém rybníkářství. Rybníky představovaly ostrovy života v kulturní zemědělské krajině. Již v této době sice docházelo k jejich hnojení, ale jeho intenzita byla minimální a velikost rybních obsádek zdaleka nedosahovala současných hodnot. Pravidlem byly rozsáhlé, členité a druhově bohaté pobřežní porosty, ideální místo pro hnízdění i hledání potravy. Poláci byli u nás v 70. letech 20. století na svém početním vrcholu a dokonce nejpočetnější kachnou,“ zdůrazňuje Vermouzek. Jenže na konci 70. let se naplno rozběhla intenzifikace hospodaření na rybnících, tedy zvýšené přísuny hnojiv včetně umělých, splachy ze scelených polí a zvyšování obsádek s naprostou převahou jediného druhu – kapra obecného. Zásadní zlom pro rybniční krajinu a její obyvatele nastal v první polovině 80. let. „Rybníkáři ve snaze zvětšit rozlohu rybníků přistoupili k masivnímu vyhrnování bahna na břehy. Bagry při tom zcela zničily pobřežní porosty. Vzniklé valy obsadily náletové dřeviny, čímž došlo k oddělení rybníků od okolní krajiny. Poláci velcí a další druhy vodních ptáků tak rázem přišli o místo, kde bezpečně hnízdit,“ poukazuje Vermouzek.

Ve 21. století se pak situace ještě zhoršila. „Po roce 2000 se pokles počtu poláků kvůli intenzivnímu rybníkářství výrazně zrychlil. Typický rybník současnosti je nevábnou nádrží s hnědozelenou vodou,

naplněnou po okraj kapry. Ti jsou přitom pro poláky potravními konkurenty. Kapr jako dokonalý všežravec dokáže v rybníku zlikvidovat téměř veškeré bezobratlé živočichy a jejich larvy žijící na dně i ve vodním sloupci. Problém není v tom, že by hlady trpěli dospělí ptáci, ale mláďata. Jsou životně závislá na živočišné potravě, které je tak málo, že zpravidla nestačí kachňata nasytit. Samice pak musí převést rodinku na jiný, úživnější rybník, a pokud se jí to nepodaří, ornitologové pak jen bezmocně počítají ubývající mláďata v rodince, až zůstane jen samotná samice,“ vysvětluje Vermouzek.

Z chovu kapra – symbolu českého rybníkářství – se tak stala jedna z hlavních příčin úbytku poláka velkého z české krajiny. Změny v rybničním hospodaření, ztráty hnízdního prostředí, izolace rybníků lesem od okolní krajiny, zánik pozvolných přechodů do luk a polí, intenzifikace zemědělství, zastaralý zákon o myslivosti a používání jedovatých olověných broků, to vše se promítá do života vodních ptáků na našich rybnících. Výsledkem je stále snižování velikosti hnízdní populace většiny druhů kachen včetně poláka velkého, lysky černé nebo třeba vymizení většiny kolonií racka chechtavého.

Letošní kampaní chce ČSO upozornit na špatný stav rybniční krajiny a na problémy, kterým její obyvatelé čelí. Zároveň chce dosáhnout vyřazení poláků ze seznamů lovné zvěře a také informovat o zákazu olověných broků a pomoci je uvést do praxe. ČSO vyzývá veřejnost, aby si všímala vodních ptáků ve svém okolí, a pomohla tak s ochranou těchto ubývajících opeřenců. „Kvůli neutěšenému stavu mokřadních biotopů jsme svědky toho, že vodní ptáci ubývají stále rychleji a stále více. Chodte pravidelně k vodě a pozorujte a poznávejte vodní ptáky. Právě v tomto období lze sledovat námluvy a tok vodních druhů ptáků, a proto je lze pozorovat nejlépe z celého roku. Informace o pozorování ptáků je možné po celý rok vkládat do [Faunistické databáze ČSO Avif](#). Díky informacím od veřejnosti zjistíme, kde tito ptáci žijí a případně, jak se jim daří vyvádět mláďata,“ říká Vermouzek.

V kampani Pták roku 2023 budou ornitologové nejenom upozorňovat na problematiku, kterou reprezentuje polák velký. „Chystáme například poznávací infografiky, abychom představili tento zajímavý ptačí druh. Vodní ptáci většinou stojí mimo pozornost veřejnosti, protože k jejich pozorování je potřeba již trocha zkušeností a dalekohled. Ale ukážeme si, že určování vodních ptáků není o nic složitější než poznávání ptáků na krmítku, pokud víme, na které znaky se zaměřit,“ říká Věra Sychrová, z ČSO. Společně s vyhlášením poláka velkého ptákem roku vydává ČSO monotematické číslo časopisu [Ptačí svět](#). Veřejnost se v něm dozví více o tomto zajímavém ptačím druhu.

Tisková zpráva ČSO (redakčně kráceno)

Lidé během Ptačí hodinky pozorovali půl milionu ptáků. Vítězství obhájila sýkora koňadra

Přes 28 tisíc dobrovolníků se 6.–8. ledna zapojilo do programu sčítání ptáků během akce Ptačí hodinka České společnosti ornitologické (ČSO). Pomocí dlouhodobého projektu ornitologové ve spolupráci s veřejností zjistí více o chování a populacích zimujících ptáků, významu příkrmování a odhalí další zajímavé výsledky. Letos účastníci pozorovali přes 517 tisíc ptáků. Nejčastějším hostem krmítek a zahrad byla, stejně jako ve všech čtyřech předchozích ročnících, sýkora koňadra. Zaznamenalo ji 85 % sčítatelů. Kompletní výsledky jsou k dispozici na ptacihodinka.cz.

Sýkora koňadra ovládla statistiky jak v plošném výskytu, tak v celkových počtech, což jsou dva rozdílné údaje, které ornitologové během Ptačí hodinky sledují. „Mezi nejpočetněji pozorovanými druhy jsou sýkora koňadra, vrabec polní, vrabec domácí a sýkora modřinka. Žebříček nejčastěji zaznamenaných druhů je ale trochu jiný. Vysoká početnost nemusí znamenat, že druh během své hodinky viděla většina účastníků. Pěkně to lze ilustrovat na příkladu vrabců a modřinek. Zatímco modřinky se ukázaly na 67 % krmítek, vrabci navštívili během sčítání zhruba 40 % krmítek (oba druhy vrabců podobně). Když už se ale vrabci objevili, přilétli průměrně v mnohem větším hejnu – takže ve výsledku početně předběhli „častější“ modřinky,“ vysvětluje Ondřej Belfín, koordinátor Ptačí hodinky z ČSO.

Všech deset nejčastěji pozorovaných druhů bylo stejných jako v roce 2022, pouze došlo ke změně pořadí, kdy strakapoud velký klesl z pátého na deváté místo. „Méně početné byly i ostatní „lesní druhy“, např. sojka obecná, pěnkava obecná nebo dlask tlustozobý. Díky datům z posledních pěti let vidíme, že pro některé druhy mohou být takové sezónní změny v četnosti podobné. To naznačuje, že jejich výskyt během sčítání mohou ovlivňovat stejné faktory, např. teplota nebo množství semen,“ vysvětluje Belfín. Bude zajímavé sledovat, jak se situace vyvine v dalších letech. „Když se u „lesních druhů“ podíváme na proběhlých pět ročníků, vidíme výkyvy nahoru i dolů – a proto je důležité sčítat několik let po sobě. Jen tak zjistíme, jestli se jedná o krátkodobé výkyvy nebo dochází k dlouhodobým změnám,“ dodává Belfín.

Oficiální výsledky včetně možnosti filtrování krajů a okresů jsou k dispozici na webu ptacihodinka.cz/vysledky-tabulka.

Pátého ročníku sčítání ptáků na krmítkách od 6. do 8. ledna se zúčastnilo 28 tisíc lidí z celé republiky, kteří odeslali 18 tisíc hodinových sčítání, během kterých pozorovali 517 tisíc ptáků. „Mezi sčitateli najdeme tři tisíce rodin, desítky školních kolektivů a také nejstaršího sčitatele v úctyhodném věku 94 let,“ doplňuje Belfín. Účast veřejnosti je pro sčítání ptáků na krmítku klíčová. „Jen díky ohromnému množství dobrovolníků získáváme takové množství cenných údajů o našich přezimujících ptácích. Děkujeme všem, kteří se do sčítání zapojili,“ zdůrazňuje Belfín. Připomíná, že podle metodiky museli pozorovatelé na místě setrvat hodinu a zaznamenat vždy nejvyšší počet současně pozorovaných jedinců každého druhu. Na necelá 2 % krmítek nepřilétli během 60 minut žádní ptáci. „I taková pozorování jsou velmi cenná – pomáhají nám zjistit, kde ptáci naopak chybí,“ říká Belfín.

Ornitologové během víkendu také vyzývali účastníky k zaslání fotografií ze sčítání. Sešlo se jich téměř tisíc a ke zhlédnutí jsou na [Flickru ČSO](#). Lidé mohou i nadále [nahrávat](#) fotografie z krmítek.

„Ptačí hodinka je sice už za námi, ale pokud přikrmujeme, je důležité krmítko i nadále sledovat a pečovat o něj. Denně z krmítka odstraňujeme zbytky potravy a trus a pravidelně ho čistíme. Pokud pozorujeme ptáka, který je nemocný nebo uhynulý, je potřeba přestat s přikrmováním aspoň na dva týdny, všechna krmítka vyčistit a nechat důkladně vyschnout. Zároveň žádáme o nahlášení na [birdlife.cz/choroby](#), kde jsou i další informace. Je nutné také informovat sousedy, kteří mají krmítka,“ sděluje Dita Hořáková z ČSO. Jakmile se oteplí, v průběhu března, je vhodné přikrmování ptáků úplně ukončit. „Teploty by již neměly klesat pod nulu a ptáci si dokáží vhodnou potravu nalézt v přírodě sami. V teplém počasí se zároveň snáze šíří ptačí choroba trichomonóza,“ upozorňuje Hořáková.

Pozorování ptáků na krmítkách a v zahradách je skvělý způsob, jak se ptáky naučit určovat a něco se o nich dozvědět. „Určování si můžete ulehčit s našimi určovacími materiály a ptačími kvízy, které i nadále zůstávají k dispozici na webu [ptacihodinka.cz](#),“ připomíná Hořáková.

Ptačí hodinka je pouze jedním z programu občanské vědy ČSO, do kterých se může veřejnost zapojit. Další programy jsou na [birdlife.cz/obcanska-veda](#). Šestý ročník Ptačí hodinky uspořádá ČSO 5.–7. ledna 2024.

Tisková zpráva ČSO

Anketu ALEJ ROKU 2022 vyhrála lipová alej Na Uhlířském vrchu v Bruntále

Do letošního 12. ročníku ankety Alej roku vyhlášenou sdružením Arnika nominovali lidé 93 alejí a stromořadí ze všech 14 krajů v České republice. Lidé jim celkově poslali 7391 hlasů.

Vítězkou za celou Českou republiku, tedy nejoblíbenější alejí za rok 2022, se stává Lipová alej na Uhlířském vrchu v Bruntále. Titul se vrací po 8 letech do Moravskoslezského kraje. Lipová alej je tvořena čtyřmi řadami a byla vysázena v 18. století. Velkou zajímavostí je, že vyrůstá na svahu sopky. Uhlířský vrch

je totiž jedna z nejmladších vyhaslých sopek v České republice.

Vítězná alej vyhrála s 1041 hlasy a předběhla alej na 2. místě o celých 606 hlasů. Přesto má ještě daleko k překonání rekordu výherce s největším počtem hlasů. V roce 2018 vyhrála Alej Přátelství u jezera Medard v Karlovarském kraji s 1635 hlasy. Na 2. místě se umístila Maloměřická lipová alej na bývalém hřbitově v Jihomoravském kraji. Moravskoslezský kraj obsadil také 3. příčku s Javorou alejí ke kapli důlního neštěstí v r. 1894, která je připomínkou největšího důlního neštěstí v ostravsko-karvinském revíru. 4. místo patří Městské aleji na ulici Svatoplukova v Prostějově (Olomoucký kraj). Na 5. místě se umístila památná Alej Lipky v Telči dlouhá 1400 metrů, která je velmi oblíbeným výletním místem (Kraj Vysočina). Kompletní výsledky ankety v roce 2022 k nahlédnutí na webu www.alejroku.cz.

Tisková zpráva Arniky

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Ohrožený les

Statistika a lidská mysl patří k nejošidnějším věcem na světě. Běžně panující názor třeba praví, že bychom měli chránit lesy, protože je jich málo. Ve skutečnosti jich máme podle statistiků nejvíce minimálně od dob Marie Terezie, konkrétně dvojnásobek oproti roku 1750. Tedy zajásejme a běžně panující názor uložíme k ledu.

Jenže potíží spočívá v tom, jaké lesy nám přibyly. Jde o lesy hospodářské, často monokultury. Ani dříve neměly kdovíjaký význam pro ochranu přírody a dnes podléhají plošnému rozpadu. Jsou tedy ohrožené svou samotnou podstatou, ale i naší péčí nebo naopak její absencí. Ohroženost lesů proto nespočívá v tom, že by jich bylo málo, nýbrž v tom, jak vypadají.

Smrková monokultura prostě není o nic lepší než plantáž olejních palem. I na ní rostou dřeviny, ale les jí určitě neříkáme.

Jiří Řehounek

Problém je nesprávný způsob jízdy, nikoli stromy stojící podél silnic

Nejčastějšími příčinami srážky se stromem je nesprávný způsob jízdy řidičů a nepozornost. Náraz do stromu je pak už jen důsledkem nehody, která může být i tragická. Při průjezdu alejemi je potřeba zpomalit. Pomáhají také preventivní opatření silničářů, jako jsou reflexní pásky na kmenech a ochrana stromů svodidly.

Za rok 2022 [eviduje policie ČR](#) celkem 2425 nehod, které končily srážkou se stromem. Usmrceno při nich bylo 86 osob, což činí 18,9 % z celkového čísla 454 obětí všech dopravních nehod. Příčinou dopravních nehod ale nejsou stromy nikdy. V roce 2022 byly nejfrekventovanějšími příčinami především nepřiměřená rychlost a nesprávný způsob jízdy, zejména nevěnování se řízení vozidla. Častou příčinou byly také drogy a alkohol. Pod jejich vlivem bylo v roce 2022 zaviněno více než 5 000 nehod, při nichž bylo 51 osob usmrceno.

Vysoký počet dopravních nehod na českých silnicích tak nevyřeší vykácení stromů, ale spíš realizace systémových opatření, ke kterým patří i vzdělávání řidičů a přísnější postihy za nebezpečné přestupky.

Pro snížení počtu nehod, končících nárazem do stromu, se osvědčuje hned [několik preventivních opatření](#). Konkrétně jde o snížení rychlosti při průjezdu alejemi, zákaz předjíždění, oddělení stromů svodidly na rizikových místech a zviditelnění kmenů reflexními prvky. Pozitivní roli mohou sehrát také změny ve vzdělávání řidičů a zpřísnění pokut za nedodržování pravidel.

V České republice mají údržbu komunikací, včetně pravidelné kontroly a péče o stromy, na starosti příslušné správy silnic. Ke kácení mohou přistoupit jen u nemocných dřevin nebo u těch, které svými kořeny zasahují do tělesa komunikace či zásadně brání bezpečnému provozu na silnicích (stromy v zatáčkách, křižovatkách). Vždy ale až po vyhodnocení stavu stromu odborníkem.

Ze [statistik](#) přesto vyplývá, že u silnic dlouhodobě převládá kácení. Od roku 2003 zmizelo z blízkosti krajských silnic více než 304 tisíc stromů, které nahradilo jen 191 tisíc sazenic. To odpovídá sotva dvěma vysazeným stromkům na tři poražené. Krajské správy silnic se stále potýkají s nedostatkem financí na údržbu stávajících vzrostlých, ale i nedávno vysazených stromů a nedostatkem odborníků ve svých řadách. Chybí také [konceptní dokumenty](#) pro ochranu a obnovu stromů podél silnic.

Proti plošnému kácení stromů podél silnic se před časem postavili také odborníci z Centra dopravního výzkumu i vedení dopravní policie. I podle nich nejsou stromy bezprostřední příčinou dopravních nehod, mají však [vliv na jejich následky](#).

“K silniční dopravě slouží vozovka, nikoliv okolní krajina. Neměli bychom se spoléhat na to, že nám někdo bezpečnost na silnici zaručí nebo zvýší. Měli bychom sami převzít odpovědnost za riziko, které postupujeme, když sedáme za volant,“ říká Marcela Klemensová z organizace Arnika.

“Správci pozemků podél silnic by měli sázet stromy v bezpečné vzdálenosti od vozovky nikoliv pro zajištění bezpečnosti řidičů na vozovce, ale pro zajištění takové údržby silničních pozemků, která umožní bezpečný provoz na silnici a současně vytvoří dlouhodobé podmínky pro růst stromů,“ dodává.

Tisková zpráva Arniky

Hravá ekologie městské zeleně

Zeleň a voda ve městech vytváří nejen zdravější prostředí pro život lidí, ale i překvapivé příležitosti pro ochranu biologické rozmanitosti a přírodovědná pozorování. Toho lze využít při práci s dětmi na základních školách i v rámci volnočasových aktivit.

Od března do listopadu vyvíjeli pracovníci ekocentra Cassiopeia samoobslužné programy pro školní i mimoškolní činnost s dětmi na místech s veřejnou zelení. Řešením navržených úkolů děti objevují pestrost a význam květnatých pásů, neobvyklá místa umožňující výskyt rostlin a živočichů v městské zástavbě, sledují vsakování a odtok dešťových srážek nebo rozdíl teploty vzduchu pod korunou stromu a nad zastavěnou plochou. Po otestování pedagogy a dalšími vzdělavateli byly programy zařazeny do nové metodické příručky nazvané „Hravá ekologie městské zeleně“.

Obsah příručky přibližuje její hlavní autor Tomáš Smrž: „Úvodní část se stručně zabývá ekologií městského prostředí. Při tvorbě textu jsme kladli důraz na srozumitelnost, strukturovanost, plynulost a příklady z místního prostředí Českých Budějovic. Všechny kapitoly

jsou doprovázeny barevnými fotografiemi. Většinu obsahu příručky tvoří praktická část s popisy terénních programů. Každý program začíná úvodním příběhem, poté následuje návod pro jeho realizaci, rozšiřující informace a náměty k tématu, a barevná fotografická příloha, která může sloužit jako výuková pomůcka“.

Příručka byla zpracována ve formátu A4 s rozsahem 50 stran. Prošla jazykovou korekturou, grafickým zpracováním, byla vytištěna v nákladu 220 ks a nyní putuje do škol a do jiných organizací zabývajících se environmentálním vzděláváním.

Tisková zpráva ekocentra Cassiopeia

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Medvědí stezka (lat: 48.8602, lon: 13.8576)

Nejstarší naučná stezka jižních Čech vás provede šumavskými lesy a divokou přírodou unikátního skalního města, připomene vám historii plavení dřeva a ukáže pomníček posledního medvěda na Šumavě.

Medvědí stezka dlouhá 14 km je značena žlutou turistickou značkou a také bílým čtvercem s příčným zeleným pruhem a symbolem medvěda. Přibližně na polovině trasy se nachází osada Jelení Vrchy s možností odpočinku a občerstvení. Zajímavým zastavením na trase je památník poslední šumavské medvědice, která byla v těchto místech zastřelena 14. 11. 1856 synem schwarzenberského hajného.

Cestou potkáte také technickou památku Schwarzenberský plavební kanál v délce několika desítek km, který sloužil k plavení dříví z nepřístupných šumavských míst až do Vídně. Podél Medvědí stezky prochází podzemní tunel kanálu (u osady Jelení Vrchy), uzavřený z obou stran kamennými portály. Dále narazíte na Jelení jezírko, které sloužilo jako retenční nádrž pro zvýšení stavu vody Schwarzenberského kanálu. Největší zážitek celé trasy slibuje žulové skalní město. Můžete se těšit na množství skalních útvarů s romantickými názvy jako Skalní vyhlídka, Perníková věž, Soutěska lapků, Gotický portál, Kaple, Hřib, Viklan, Kamenná kráska a Obří kostky.

Medvědí stezka a skalní útvary na ní jsou tvořeny žulou eisgarského typu, známou jako Pleknštejnská žula. Vzhled skalních útvarů na Medvědí stezce je výsledkem tzv. mrazového zvětrávání (střídání teplot kolem bodu mrazu a účinky mrznoucí vody) v období čtvrtohor. Toto zvětrávání způsobuje deskovitý, lavicovitý rozpad původně hranolovitých balvanů a skal.

Na trase stezky můžete také obdivovat velké množství rostlinných druhů. Z chráněných rostlin se zde vyskytují např. dříváčka horská a prha arnika.

Časová náročnost: 5 hodin

Povaha terénu: Trasa Medvědí stezky probíhá z poloviny po zpevněné lesní komunikaci. Ve druhé polovině vede trasa po kamenitých lesních cestách a pěšinách s kořeny, stoupáními a nerovnostmi. Trasa stezky je určena pro pěší, v zimě je v úseku Černý kříž – Jelení Vrchy v provozu lyžařská trasa. Celkově se jedná o náročnější terén.

Dostupnost: Medvědí stezka se nachází v Národním parku Šumava mezi železničními zastávkami Černý Kříž a Ovesná na trati Volary – Český Krumlov. Prvním výchozím bodem je vlaková zastávka Černý Kříž, ze které se vydáte po žluté turistické značce a po cca 350 m dorazíte ke vstupu na Medvědí stezku. Druhým výchozím bodem je vlaková zastávka Ovesná. Vstup na Medvědí stezku se nachází 100 m od zastávky. Autem se k NS nedostanete, ale můžete jej zaparkovat v obci Stožec, odkud je to do Černého Kříže asi 3 km chůze.

Odkaz na lokalitu na stránce Enviroskopu najdete zde: <http://www.enviroskop.cz/?medvedi-stezka>

Vybrala pro vás Romana Panská

Calla vás srdečně zve na besedu

Katastrofa pro les?

s Vojtěchem Čadou
z Fakulty lesnické a dřevařské ČZU

Některé přírodní jevy vnímáme tradičně jako katastrofy. Jde však o katastrofy pro les, nebo jen pro lidi? Jak se lesy vyrovnávají s požáry, vichřicemi, kůrovci a dalšími nepříjemnostmi?

V úterý 21. března 2023 od 17:30 hod.

Klub Horká Vana, Česká 222/7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice

tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

a také na <https://www.facebook.com/spolekcalla>

Beseda s odborníky a obyvateli:

NOVÉ SJEZDOVÉ TRATĚ A LANOVÉ DRÁHY V LOUČOVICÍCH

SOBOTA 25. ÚNORA 2023 v 17:00

KD Loučovice 279, 382 76 Loučovice, Česká Republika

Přijďte si vyslechnout podrobnosti o projektu a společně s odborníky diskutovat o budoucnosti Lipenska.

Dozvíte se:

Jaké negativní dopady by měl tento, ale i další plánované záměry na život lidí a okolní krajinu

Zda má skutečně záměr přínos i pro lidi

Co se musí stát, aby bylo možné záměr zastavit

<https://www.facebook.com/events/2497500803735560/?ref=newsfeed>

~ POZVÁNKA ~
na přednášku
a diskusní podvečer

V čem jsou kvetoucí trávníky přínosem?

RNDr. Jiří Řehounek, Calla
- Sdružení pro záchranu prostředí, z. s.
České Budějovice

20. března 2023 / 18:00
Kulturní sál restaurace Filipovec
obec Doubravice

T É M A T A

- Přírodě blízká péče o zeleň
- Ochrana biologické rozmanitosti
- Změna přístupu k trávníkům
- Extenzivně či mozaikovitě sečené trávníky
  - Květnaté pásy
- Trávníky a zadržování vody, prachu
a zlepšování mikroklimatu
- Voda a zeleň jeden systém

Užitečné odkazy: <http://calla.cz/prirodavemeste/>
<https://cs-cz.facebook.com/chcememotyly/>

Pořádá: obec Doubravice (www.obecdoubravice.cz)
ve spolupráci se spolkem Filipovec
(www.facebook.com/spolek.filipovec)

City Nature Challenge České Budějovice

Mezi 28. dubnem a 1. květnem proběhne v Českých Budějovicích druhý ročník City Nature Challenge. Zapojte se i Vy!

V Českých Budějovicích by chtěl žít každý! Pojdme ukázat světu, že máme krásnou, pestrou a rozmanitou přírodu. Zapojit se můžete i Vy! Mezi 28. dubnem a 1. květnem foťte přírodu ve svém okolí, na zahradě, v parku, na louce nebo v lese na území Českých Budějovic a přilehlých obcí. Svá pozorování nahrávejte do aplikace iNaturalist.

Více na <https://cb.citynaturechallenge.cz/>

STÁLÁ VÝSTAVNÍ SÍŇ FOTOGRAFIÍ
GALERIE NAHOŘE

KRÁSNÁ A DIVOKÁ II

JAN KOPECKÝ

25.1.-19.3.2023

DK Metropol – 2. respirium, Senovážné náměstí 2, České Budějovice

Výstavní síň podporuje statutární město České Budějovice.

Mediální partner – časopis Foto Video.

Zpravodaj Ďáblík pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla pošlete do 15. 3. 2023 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře.

Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!